

PONÈNCIA VI ASAMBLEA CATALUNYA
Organitzar-se i créixer per garantir el dret present i futur a una pensió pública digna

Introducció

Des de fa un temps el debat pel sosteniment d'unes pensions públiques dignes ha sorgit entre la població civil espanyola. La classe política, fins ara d'esquena a les necessitats d'un col·lectiu que a Espanya aconsegueix prop dels deu milions de persones i a Catalunya dos milions, ha hagut de situar en el centre del debat electoral el tema de les pensions com un element fonamental als seus programes.

S'han vist, per tota la geografia espanyola, manifestacions de polítics de tota índole, parlant de pensions i posicionant-se respecte a aquestes. Hem pogut veure, en aquesta última campanya electoral, com els diferents partits polítics han anat a demanar el vot de les persones jubilades als seus centres de reunió amb una actitud diferent de campanyes anteriors, han hagut d'esforçar-se més i s'han vist obligats a mantenir debats sobre com conceben les pensions, amb el col·lectiu pensionista en general i amb els moviments que l@s representen. Aquest canvi d'actitud s'ha vist forçat per la iniciativa que un grup de pensionistes va prendre fa anys, que en adonar-se que s'estava produint un fort atac als sistemes de protecció de la classe treballadora, va començar a organitzar-se contra la pèrdua de drets socials.

En els últims dos anys, a causa del menyspreu de la dreta espanyola, en qualsevol de les seves versions, cap a l@s pensionistes, el moviment s'ha revitalitzat de manera extraordinària, arribant a mantenir presència permanent en totes les províncies del país a través de més de dues-centes cinquanta plataformes locals, l'activitat setmanal de les quals és motiu d'esment en els mitjans de comunicació gairebé diàriament.

La força d'aquest@s jubilad@s que acudeixen a les diferents concentracions, debats, xerrades i conferències, resideix en la seva dignitat i àdhuc malgrat la seva edat, no dubten a sortir als carrers del país a lluitar pels drets conquistats en la seva joventut. No van dubtar, fa ja més de tres anys, a organitzar en tota Espanya una coordinadora estatal que servís per unificar la lluita de tod@s en la defensa d'un dels drets bàsics de les persones, la seva única manera de

vida, la pensió pública en qualsevol de les seves formes. I romandran en la lluita per garantir als seus descendents un futur digne.

La lluita permanent pel sistema públic de pensions s'ha convertit en part del panorama polític del país i als carrers i places d'una majoria de pobles i ciutats, els drets socials son defensats enfront del feroç atac dels mercats que amb el seu tradicional i voraç forma d'acumular capital, atempten contra els drets adquirits per l@s treballador@s.

Aquesta generació de lluitadors, amb el seu exemple està tractant d'integrar en la lluita a joves i treballadors en actiu; ja que si aquests no s'immiscueixen en la defensa dels drets socials, és molt probable que els perdin.

Descripció històrica del sistema de protecció social a Espanya i Europa. 1900-1975

Encara que des de primers del segle XX a Espanya s'impulssessin mesures de protecció social destinades, falsament, a protegir a les classes més desfavorides del país, durant els primers setanta anys del segle la importància que tenien per als treballadors era relativa, ja que la preocupació principal era la subsistència. En un marc econòmic i polític molt poc desenvolupat, fortament condicionat pel retard provocat durant el segle anterior, on la misèria era determinant per a les classes populars, la classe dominant al país sol estava preocupada a mantenir el seu estatus i no complir amb el seu paper històric i els polítics no aconseguien posar-se d'acord sobre quin era el camí a seguir per modernitzar al país i aconseguir unir-se a l'Europa del desenvolupament industrial.

És en 1908 quan a Espanya, en el marc del recentment creat Institut Nacional de Previsió, apareix per primera vegada un sistema de protecció de la vellesa, sent en principi un segur de caràcter voluntari, conegut com de “Llibertat Subsidiada”. Amb prou feines va tenir incidència entre la classe treballadora i solament aconseguia afavorir a algunes entitats d'estalvi i crèdit del moment.

Sobre la base d'aquesta assegurança, és en 1919 quan s'avança cap a un segur de protecció de la vellesa de caràcter obligatori, conegut com a “Retiro Obrero”, encara que mantenia la mateixa forma de finançament que l'assegurança de Llibertat Subsidiada, però tenia algunes particularitats que el caracteritzaven. Igual que el de 1808 mantenia la forma de capitalització i a causa de l'experiència anterior solament s'emplenava la part subsidiada de l'estat i la dels patrons. Encara que estava contemplada, la part obrera no va

arribar a fer-se efectiva a causa del baix nivell dels salaris i a l'estructura econòmica del país.

Al principi, la forma que va prendre una part de la protecció social, les pensions, va ser producte del clima d'agitació i amenaça del moviment socialista, donant-se primer en els imperis centrals europeus, principalment a Alemanya i posteriorment després de la primera guerra mundial també a Espanya.

La implantació de “Retiro Obrero Obligatorio” és conseqüència directa del que es coneix com a crisi de la monarquia parlamentària, en un marc econòmic lamentable per a la població treballadora. L'agitació social era molt elevada i la proximitat de la revolució a Rússia va ser camp abonat per a l'enfrontament entre la classe obrera i la burgesia amb la complicitat d'un sistema parlamentari en descomposició en el marc d'una monarquia incapaç de cedir el poder polític al poble. La sortida que va trobar la burgesia en aquell moment va ser encarregar per enèsima vegada la sortida als militars, encarregant un cop d'estat al llavors capità general de Catalunya.

Durant el període que va durar la dictadura de Primo de Rivera, a causa del caràcter proteccionista d'aquesta i a la baixa de consciència social per part del col·lectiu obrer, amb prou feines es van produir modificacions pel que fa a la protecció sobre la vellesa, limitant-se aquestes a disposicions complementàries del Retiro Obrero. Decret del 19 de Febrer de 1926.

Durant el període republicà, malgrat els aires de progrés social i del notable desenvolupament de la legislació de la previsió social, que la instauració de la República va portar, tampoc es van produir canvis substancials pel que fa a la protecció de la vellesa. El retard en altres prestacions socials va provocar que la regulació sobre pensions, malgrat ser recollit en la Constitució Republicana de 1931, no aconseguís desenvolupar-se definitivament, a causa de l'esclat de la rebel·lió militar que va conduir a la guerra civil.

En els seus primers moments, la dictadura franquista va convertir el Retiro Obrero en Subsidio de Vejez en 1940, després d'haver estat reconegut el dret en el Fuero del Trabajo de 1938.

La nova regulació va provocar la modificació en el sistema de protecció de la vellesa, substituint el sistema de capitalització per a la percepció del Retiro Obrero pel pagament de pensions fixes en concepte de subsidi de vellesa.

Respecte al finançament es van establir quotes patronals en proporció als salaris dels treballadors.

En 1947 la dictadura aprova el Seguro de Vejez e Invalidez (SOVI) on tots dos aspectes s'equipessin. Les quanties d'ambdues prestacions resulten insuficients per portar una vida digna; tant en el cas de la fi de la vida laboral, 65 anys, com en el d'invalidesa.

No és fins a la mort del dictador, en la constitució de 1978, quan es fa referència explícita al paper de l'estat respecte a les pensions dels treballador@s, encara que no és la primera vegada que aquest dret és reflectit en una constitució a Espanya. En l'articulat de la constitució republicana de 1931, articles 43 i 46, és on, per primera vegada en la història, es reconeixien els drets socials a Espanya. Al seu torn, obligava a l'estat al seu compliment i garantia.

A Europa els sistemes de protecció dels treballadors i dels jubilats van tenir un recorregut semblat a l'espanyol durant el principi del segle XX. És després de la segona guerra mundial quan es produeix un canvi important en els sistemes de protecció social i comença el desenvolupament del que avui coneixem com a estat del benestar.

Situació actual del moviment pensionista. 1976-2019

El primer gran salt que es va produir després del franquisme en la consolidació del sistema públic de pensions es va produir l'any 1978. Primer, en el marc de la constitució espanyola de 1978 en la qual es reconeix a l'estat com a garant d'un sistema públic de pensions universals de d'acord amb les necessitats de l@s pensionistes, que, al costat del Reial decret Llei 36/1978, va suposar un avanç, insuficient, en la protecció social de l@s treballadores.

Durant la dècada dels vuitanta es van produir diverses reformes tendents a millorar les prestacions de la seguretat social que a poc a poc anaven configurant el futur de les pensions públiques.

Feia poc temps que el sistema públic de pensions s'havia començat a consolidar i millorar al país, quan a la fi de la dècada dels vuitanta, principi dels noranta, comencen a produir-se els primers atacs des de les institucions financeres internacionals, la qual cosa porta (després d'una aparent bondat en el discurs del partit de la dreta catalana CiU, aprofitant l'informe del Banc

Mundial) a proposar un pacte nacional sobre pensions per apartar-les del debat electoral; gens més lluny de la realitat, ja que el seu objectiu ocult era fer via a les recomanacions de l'informe del B.M. de 1994, obrint encara més la via cap a la privatització de les pensions públiques engegada, de manera voluntària en 1987, pels governs socialistes.

A partir de la comissió del Pacte de Toledo, recolzada per partits i sindicats majoritaris, no per la patronal, les pretensions de la qual eren rebaixar les cotitzacions de l@s treballadores, en definitiva el seu salari diferit, van començar a produir-se sistemàticament informes des de les institucions financeres i bancàries espanyoles, la finalitat de les quals era desprestigiar el sistema públic de pensions i provocar entre la ciutadania incertesa i por sobre el futur d'aquestes, amb la finalitat que perseguia i persegueix: que les pensions públiques deixin d'existir i siguin les institucions financeres les qui gestionin les quotes que generen l@s treballadores.

Durant els anys següents es van produir molts informes pagats pels bancs i caixes d'estalvi (FUNCAS, BBVA, La Caixa...etc.) de personatges del món de l'economia vinculats als mercats financers i al neoliberalisme, que, falsament, pronosticaven un cataclisme total en el sistema de pensions. L'única pretensió de totes aquestes campanyes era propagar la por perquè l@s treballadores veiessin en les pensions privades la solució futura del seu retir laboral.

La crisi del capitalisme de l'any 2007 (crisi estafa), va posar de manifest la veritable voluntat de la classe política del país respecte a la protecció social en general i sobre el sistema de pensions públic. Majoritàriament lliurats al neoliberalisme i als dictats dels mercats, encapçalats per la UE i Alemanya, les polítiques d'austeritat van ser la base de les polítiques desenvolupades primer pel govern de Rodríguez Zapatero i després, continuades i augmentades pel de Mariano Rajoy; tots dos van fer sengles reformes del sistema de pensions, anys 2011 i 2013, que van provocar a curt termini la pèrdua del poder adquisitiu del col·lectiu pensionista i a mitjà i llarg termini provocar una rebaixa important en les pensions dels futurs pensionistes, modificant tant la taxa de reposició com el temps necessari per poder accedir a la pensió, ambdues qüestions disfressades sota el fals mantell de l'estabilitat futura del sistema.

Actualment i a causa de la pressió que el col·lectiu pensionista ha exercit amb les seves accions, s'ha aconseguit paraitzar momentàniament algunes de les mesures contingudes en ambdues reformes. L'increment anual de les pensions s'ha aconseguit referenciar respecte a l'IPC, tant l'any 2018 com en

el 2019, encara que l'interrogant respecte a si serà l'IPC el referent del creixement de les pensions per als propers anys, segueix actiu. També s'ha aconseguit retardar el factor de sostenibilitat, que redueix la taxa de reposició de les futures pensions, contemplada en la reforma del 2013.

Si bé és cert que l'atac dels mercats cap a les pensions públiques compta amb més de 15 anys d'existència, no menys cert és que l'opinió pública cada vegada es troba més temerosa i amb més incertesa. No obstant això, les accions desenvolupades pel moviment pensionista en tot el territori espanyol han generat una gran simpatia i un nivell d'adhesions que no aconseguim veure reflectit en les nostres concentracions i actes. Creem molta expectativa sobre la defensa del sistema públic de pensions amb les nostres accions, però aquesta no es materialitza ni en el col·lectiu de l@s pensionistes ni en el dels treballadors actius en cap de les seves franges d'edat. La gran pregunta és per què?

La lluita per un sistema públic de pensions és una lluita permanent que ve des de lluny. Alguns pensaven, fa uns anys, que el capitalisme tenia en consideració a l@s treballadores jubilats i que no tenien cap interès a furtar-nos aquells recursos econòmics que havíem guanyat fent-los rics a ells; hem pogut comprovar de nou, quan els ha caigut la careta, que la seva única ànima és l'acumulació de capital i que tot llast que els impedeixi desenvolupar-se enfront dels seus competidors tendeixen a eliminar-ho o a utilitzar-ho en benefici propi.

Hem hagut de tornar a la lluita, quan se suposava que la nostra vida després de molts anys de treball acumulat havia de ser més relaxada, obligats per la depreciació que ha vingut produint-se en el nostre salari diferit, la pensió, i per la perspectiva de futur per a les generacions hereves d'aquesta. Els partits polítics en general i els de l'esquerra en particular, juntament amb els sindicats majoritaris, han anat rebaixant plantejaments dia a dia des de fa més de vint anys. La seva desorientació respecte a la classe a la qual representaven i la falta d'alternatives respecte a la política desenvolupada pel neoliberalisme a partir dels anys setanta del passat segle els ha portat a ser simples comparses d'un sistema que cada vegada compta amb menys alternatives per poder sostenir la cohesió social. Aquesta contradicció, entre cohesió social i acumulació de capital, que està sofrint el sistema econòmic l'està portant, en l'actual moment històric del capitalisme, a creuar línies que anys enrere eren impensables per a les opcions socialdemòcrates i eurocomunistas. La complicitat dels actors tradicionals de l'esquerra amb el neoliberalisme, lamentablement, ens obliga a tenir un protagonisme propi de persones més

joves. Els joves, a pesar que el sistema els està negant el futur, accepten passivament la situació. El missatge que els arriba dels mercats és prou narcotitzant per impedir-los reaccionar críticament enfront de la seva pròpia existència. Cal recordar, enfront d'aquests joves i treballadors en actiu, la frase d'aquella gran lluitadora socialista Rosa Luxemburg.

“qui no es mou no sent les cadenes”

No aconseguir a comprendre que el nostre combat per les pensions no és únicament pel manteniment del dret i de la dignitat present, és no haver entès res.

Combatem per que entenem que dins d'un sistema depredador com és el que ens ha tocat viure, l'única alternativa segura a una pensió digna és aquella que tingui una forta dosi de generositat intergeneracional i la gestió de la qual sigui garantida per l'estat. Per això el moviment pensionista està en el centre del debat polític. Som vists amb molta simpatia per la societat, però a aquesta li falta sortir de la letargia a la qual les forces del mercat l'ha portat, eliminant tota voluntat i contestació crítica, acceptant la realitat com l'única possible, encara que notin que el seu futur està fortament marcat per l'angoixa.

La nostra no és una lluita autònoma. Està vinculada directament amb les rendes monetàries del treball a causa del caràcter contributiu del sistema de pensions públic. Sí, està sent insuficient pel que fa a la participació del conjunt del col·lectiu pensionista en les accions que dia a dia mantenim. També resulta incomprensible que les generacions de trabajador@s properes a la jubilació que, segons manifesten els organismes públics del ram, seran nombroses, amb prou feines se'ls veu reacció quant a l'acció que venim desenvolupant i fa l'efecte que han perdut l'esperança respecte al seu futur econòmic. És cert que en els últims vint anys la combativitat dels treballador@s en general ha decaigut fortament i que els dirigents de les forces sindicals, que haurien de ser els qui incentivessin una actitud crítica enfront de l'explotació que sofreixen, no han ajudat per a res a mantenir viva la lluita dels treballador@s per les seves reivindicacions i drets; han actuat com a vulgars gestors de les relacions de classe, acceptant polítiques contràries als interessos de l@s trabajador@s.

Dins del nostre mateix combat es troben col·lectius que, per raons diverses, no són vists per la societat amb la mateixa nitidesa que els pensionistes que provenen directament de la jubilació laboral ordinària. Col·lectius que tenen un pes específic i que possiblement el seu drama econòmic encara sigui major.

L@s pensionistes per incapacitat laboral, les vídues, els orfes i altres situacions particulars, solen tenir pensions de molt baixa quantia.

La gran pregunta, és:

Com fer més fort el moviment pensionista íntegrament?

Unificació o aliances amb altres col·lectius de pensionistes.

En la lluita per les pensions a Catalunya i Espanya, Marea Pensionista i la COESPE no són els únics moviments que lluiten pel Sistema Públic de Pensions. Existeixen més col·lectius que, o bé no estan coordinats directament amb aquests, o el seu grau d'integració és mínim, la qual cosa permet pensar que no estan alineats del tot amb les nostres demandes i estratègies. Encara que en la lluita per les pensions el nostre moviment és el més estès territorialment i el que millor i més lluny ha portat les demandes dels pensionistes espanyols, encara queda molt esforç per desenvolupar i és sobre la base de la plataforma estatal que COESPE i Marea Pensionista de Catalunya han de desenvolupar accions específiques per integrar a tots els col·lectius que des de qualsevol escenari lluiten i es manifesten per un Sistema Públic de Pensions, mantenint l'autonomia del nostre projecte respecte a qualsevol ingerència política i sindical interna i/o externa.

No podem oblidar que el nostre moviment ni pot ni ha de servir de camp de batalla de cap actor polític i/o sindical, sense excepció alguna.

La nostra transversalitat té uns límits que vénen determinats pel nostre propi caràcter com a moviment social.

Nascuts per lluitar per una vida digna para l@s treballador@s quan aquest@s acaben la seva vida laboral. Tenim l'obligació de trobar els camins més adequats per implicar en aquesta lluita a tot@s: joves i trabajador@s en actiu. Sabem que no és tasca fàcil i que hem de fer un esforç encara major perquè aquests recolzin aquesta lluita. Hem engegat un combat important en els espais públics del país. Ara toca també emprendre la batalla de la integració en la nostra causa a tot@s aquell@s que més tard o més d'hora hauran de viure dels recursos d'una pensió. Que aquesta sigui pública i suficient depèn de la nostra capacitat per trobar el camí cap a l'objectiu proposat.

Una de les primeres tasques a desenvolupar és cohesionar el nostre propi moviment, millorant la coordinació entre les nostres assemblees locals

mitjançant el desenvolupament dels mecanismes descrits en els nostres documents d'organització, tant el de Marea Pensionista del passat mes de Juny, com el de la COESPE de la seva III assemblea. Totes les assemblees locals han de sentir-se part important del nostre moviment tant a Catalunya com a Espanya.

Integrar tots els col·lectius que es reclamin del sistema públic de pensions és acció prioritària, com anteriorment hem dit, sota el mateix paraigua dels punts de la COESPE. Sabem que és tasca complexa ja que alguns d'aquests col·lectius han mantingut i mantenen vinculacions amb les organitzacions sindicals majoritàries, però és necessari convèncer-los que únicament des de la seva integració en el nostre moviment la lluita és possible i la victòria assolible.

Exigir a les nostres assemblees locals que es proposin estendre el moviment territorialment és imprescindible, no solament en la seva localitat sinó també en el marc territorial comarcal que els correspongui. Cal avançar inequívocament cap al model de coordinadores territorials enunciat en el nostre document d'organització. No solament per compartir experiències, sinó per estendre a aquells pobles i barris on no tenim presència la nostra lluita per les pensions i fer créixer noves assemblees locals. Hem de proposar-nos articular totes les comarques i doblar el nombre d'assemblees locals. Cap territori, per llunyà que estigui, ha de sentir-se aïllat en la seva lluita.

Europa i Pensions

Les dues preguntes descrites a continuació requereixen d'una resposta que excedeix del marc d'actuació territorial del nostre moviment Marea Pensionista. Però és imprescindible que obrim el debat perquè a molt curt termini ho traslladem a l'interior de la COESPE.

- Espanya és únic lloc d'Europa on el sistema públic de pensions està sent atacat pel neoliberalisme?
- És necessari unificar i estendre la defensa dels sistemes de pensions públics a Europa?

Hem viscut fa poc (Abril de 2019) l'aprovació en el marc de la Unió Europea d'un reglament que afecta de manera notable el futur dels sistemes públics de pensions en tot el territori europeu. El reglament de pensions privat PEPP.

Des de fa més d'un any el nostre moviment ve combatent en tota Espanya el PEPP per entendre quan va néixer la proposta que el que s'amagava després d'aquesta era impulsar els plans privats de pensions en els estats membres en detriment dels sistemes públics de pensions a causa de la necessitat de capitalització que requereixen els mercats financers i que Europa pretén impulsar per competir amb altres mercats internacionals de capitals.

El nostre moviment ha vingut denunciant aquesta maniobra de la Unió Europea l'única fi de la qual és soscavar el sistema públic de pensions i deixar el futur de les persones en mans del mercat, empenyent-los a la misèria en la seva vellesa.

L'exigència d'impulsar el PEPP als estats imposa a l@s ciutadanes dels estats a haver de suportar els desgravaments fiscals d'aquests plans privats de pensions. El que fa que aquest desgravament fiscal sigui suportada per l@s treballador@s i únicament beneficiï els moviments de grans capitals, freqüentment allotjats en paradisos fiscals.

Resulta evident que les pensions públiques a Europa són objecte de desig dels mercats financers. Això ens porta a pensar que la lluita per les pensions públiques no és únicament una qüestió pròpia. Això dona resposta a la segona pregunta formulada i convida a traslladar al conjunt de la COESPE una proposta.

A través de la comissió d'exterior, la COESPE impulsarà la creació d'un moviment social a Europa que s'articuli sota una plataforma única que defensi les pensions públiques als diferents països de la Unió Europea.